

کارایی سازمانی

کارایی سازمانی Efficiency توانایی انجام فعالیت‌ها و اهداف سازمانی با کمترین میزان زمان، هزینه و منابع تعریف می‌شود. چنانچه کارایی با اثربخشی سازمانی همراه شود بهره‌وری سازمانی محقق می‌شود. این مفهوم یکی از اولین مفاهیم تئوری‌های مدیریت می‌باشد و کانون توجه مدیریت علمی می‌باشد. کارسنجی و زمان سنجی نیز با هدف افزایش کارایی سازمانی مطرح شدند. شاید بتوان گفت دستیابی به کارایی بیشتر بستر اصلی شکل‌گیری اصول مدیریت می‌باشد. از جمله مفاهیم جدید در این زمینه نیز می‌توان به تحلیل پوششی داده‌ها اشاره کرد.

کارایی بیشتر در سه حوزه مهندسی، مدیریت و اقتصاد مطرح است. این اصطلاح ابتدا در حوزه علم فیزیک و ترمودینامیک مطرح شد و بعدها وارد سایر زمینه‌ها شد. کارایی در حوزه علم فیزیک، در سیستم‌های مکانیکی و بسته محاسبه می‌شود. در حوزه علم مدیریت از تقسیم نهاده‌ها شامل سرمایه فیزیکی و سرمایه انسانی بر ستاده‌ها محاسبه می‌شود. از آنجا که کارایی افراد با توجه به تشویق‌ها و تنبیه‌ها، ممکن است از توان افراد بیشتر یا کمتر شود، مقدار محاسبه شده برای آن محدود به مرز واحد نمی‌شود. به عبارت دیگر می‌توان گفت که کارایی، بهینگی استفاده از منابع در راستای تامین اهداف کارکردی است. نظر به اهمیت کارایی سازمانی به عنوان یک مقوله کانونی در مدیریت در این مقاله به تشریح کامل آن پرداخته شده است.

تعریف کارایی سازمانی

کارایی در مفهوم عام آن به معنای درجه و کیفیت رسیدن به مجموعه اهداف مطلوب است. اما در مفهوم علمی، کارایی یک واحد عبارت از مقایسه ورودی‌ها و خروجی‌های آن با یکدیگر است. در ساده‌ترین حالت که یک ورودی را مصرف کرده و یک خروجی را می‌دهد، کارایی به صورت خارج قسمت خروجی بر ورودی تعریف می‌شود. ولی اغلب، به خاطر پیچیدگی واحدهای تصمیم‌گیری و اینکه واحدهای یک سازمان اهداف متعددی را دنبال می‌کنند، در نظر گرفتن چندین ورودی و خروجی

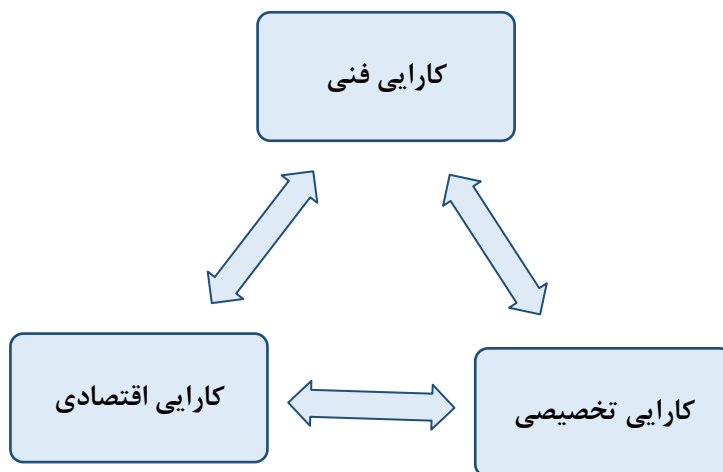
اجتناب‌ناپذیر است. در چنین وضعیتی، کارایی را می‌توان به صورت حاصل تقسیم ترکیبی وزنی از خروجی‌ها بر ترکیب وزنی از ورودی‌ها تعریف کرد.

کارایی بیانگر نسبت کارایی مشاهده شده یک واحد به کارایی در مقیاس بهینه می‌باشد. کارایی مقیاسی به دنبال تولید در مقیاس بهینه می‌باشد. به عبارت دیگر، کارایی مقیاسی عبارت است از، کارکردن در اندازه مقیاسی که برای آن ترکیب از نهاده‌ها و ستاده‌ها به شرط حصول کارایی فنی، متوسط بهره‌وری یعنی نسبت کل ستاده‌ها به کل نهاده‌ها ماکزیمم می‌شود.

انواع کارایی

برای محاسبه کارایی در کنار محاسبه فیزیکی داده‌ها و ستاده‌ها، ارزش ریالی آن نیز منظور می‌شود. بر این اساس در حوزه علم اقتصاد سه نوع کارایی قابل محاسبه است:

- کارایی فنی
- کارایی تخصیصی
- کارایی اقتصادی

انواع کارایی سازمانی

کارایی فنی: اکثر مطالعاتی که قبل از دهه ۵۰ میلادی انجام شده است بر مبنای این نوع کارایی شکل گرفته است که عبارت است از حداکثر میزان تولید ممکن که می‌توان از مقدار مشخصی از عوامل تولید به دست آورد و کارایی فنی تنها به استفاده از تمامی ظرفیت منابع تأکید دارد و شرط کارا بودن یک بنگاه را در عدم اتلاف منابع و استفاده از تمامی منابع می‌داند.

کارایی تخصیصی: کارایی تخصیصی از دیدگاه فارل، نمایانگر میزان توانایی واحد تولیدی در تخصیص بهینه منابع بین محصولات مختلف بر اساس ارزش تولید نهایی منابع و قیمت محصولات است. کارایی تخصیصی نتیجه به کار گرفتن نهاده‌ها به نسبت مناسب است که موجب می‌شود هزینه تولید به حداقل میزان ممکن برسد. به کارایی تخصیص، کارایی قیمت نیز گفته می‌شود.

کارایی اقتصادی: این نوع کارایی از ترکیب کارایی فنی و کارایی تخصیصی به دست می‌آید. از آن به کارایی کل نیز تعبیر می‌شود و برابر است با: کارایی تخصیصی \times کارایی فنی. همان طور که بیان شد، برای سطح معینی از تولید، کارایی فنی، بنگاه را به طرف حداقل نهاده ممکن و کارایی تخصیصی به طرف حداقل هزینه ممکن سوق می‌دهد. کارایی اقتصادی ترکیب حداقل نهاده و حداقل هزینه را با هم لحاظ می‌کند.

کارایی مطلق و کارایی نسبی

در کارایی مطلق، کارایی یک واحد با توجه به استانداردهای موجود سنجیده می‌شود. بطوریکه از نسبت خروجی واحد به خروجی استاندارد به عنوان نسبت کارایی استاندارد استفاده می‌شود. بنابراین هرچه خروجی واحد مورد نظر به خروجی استاندارد نزدیکتر باشد، کارایی آن واحد بالاتر خواهد بود.

اما ارزیابی کارایی با توجه به استانداردها دارای معایبی همچون عدم تطابق استاندارد با محیط سازمانی، قابل دستیابی نبودن استاندارد و دیگر مشکلات است.

در کارایی نسبی، کارایی یک واحد با توجه به کارایی واحدهای مشابه و همگن با آن سنجیده می شود. بطوریکه در بین واحدهای مشابه یک یا چند واحد به عنوان واحدهای کارا معرفی می شود. کارایی بقیه واحدها به عنوان ضریبی از کارایی آن واحد کارا معرفی می شود. در این روش از هیچ استاندارد خارجی استفاده نشده است. معیارهای کارایی یا همان استانداردها از بین واحدهای موجود برگزیده می شود.

خلاصه و جمع بندی

کارایی، یک مفهوم اساسی در استفاده کارا و مؤثر از منابع سازمانی است. همچنین به عنوان یک فاکتور مهم در ایجاد مزیت رقابتی نیز مورد توجه است. ارزیابی و سنجش کارایی یکی از دغدغه های شرکت های مختلف بوده است. از این رو روش ها و روش های متعددی در طول سالیان متمادی برای انجام این مهم مطرح و مورد استفاده قرار گرفته است. کارایی شرکت ها نقش متمایزی در موفقیت بنگاه ها دارد. برای موفقیت در سنت باید شاخص های مربوط به ایجاد کارایی در شرکت های مورد مطالعه قرار گیرند.

شرکت های تولیدی و خدماتی هر دو از اصول مرتبط با افزایش کارایی سازمانی استفاده می کنند. این اصول نقشی مهم در عملکرد مالی شرکت ایفا می کنند و تأثیرات عمیقی بر رفتار بخش های مختلف شرکت دارد. امروزه با تغییرات بنیادین در اقتصاد دنیا، شرکت های مختلف نیز دچار تغییرات اساسی شده اند. از جمله این تغییرات اساسی، افزایش تمرکز بر متغیرهای کمی و حضور بیش از پیش بخش خصوصی در این عرصه از فعالیت های اقتصادی است. به طوری که این حضور نسبت به سال های گذشته تقریباً چندین برابر رشد داشته است. کارایی از جمله مفاهیمی است که در تجارت داخلی و

خارجی اعتبار و اهمیت خاصی دارد. ارزیابی کارایی شرکت علاوه بر آگاهی دادن به ذی نفعان، باعث افزایش رقابت، پویایی صنعت و توسعه پایدار و متوازن جامعه می شود.